

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

Kainuun liitto toteaa, että lain valmistelun tavoitteet, muun muassa edistää rakennetun ympäristön tietojen saatavuutta ja laatua kaikille käyttäjille esteettömästi ovat hyviä ja kannatettavia. Tärkeää on, että laissa huomioidaan tietojen vaihtoehtoinen tallennustapa rajapintaratkaisujen rinnalla. Koska esitetystä uudessa tieto-järjestelmäratkaisussa viettäisiin tietoja kaavan eri vaiheista, on oleellista, että julkisissa tietopalveluissa ja rajapinnoilla on selkeästi esillä tieto tarkasteltavan kaavan vaiheesta, jottei käyttäjälle jää epäselvyyttä tarkastelemissaan kaavan voimassaolosta tai lainvoimaisuudesta.

Digitaalisten tietosisältöjen kehittäminen on tietoyhteiskunnan kehittymiselle tärkeä asia. Maakuntien liitot ovat jo oma-aloitteisesti kehittäneet maakuntakaavoituksen yhtenäistä tietomallia, joka osaltaan vastaa esitettyihin tavoitteisiin. Tämä on tärkeää kehitystä, jota tulee edistää jatkossakin, ottaen huomioon toimijoiden valmiudet ja resurssit siirtää aineistot yhtenäiseen järjestelmään rajapintojen avulla.

Lakiluonnoksen mukaan kunnat ja maakunnan liitot siirtäisivät aineistot jatkossa viivytyksettä valtakunnalliseen tietojärjestelmään. Arvioitaessa tietojen tallentamisen aikataulua on välttämätöntä ottaa huomioon kuntien ja maakunnan liittojen erilaiset valmiudet ja resurssit aineistojen siirtämiseen järjestelmään.

Tietomallimuotoisen kaavan luettavuus on avainasemassa, kun määritellään kaavan esittämistapaa. Laissa tulisi näkyä edellytys siitä, että kaavan tietosisältö esitetään myös käyttäjälle ymmärrettävässä muodossa, ei vain koneluettavassa muodossa.

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

Lakiluonnoksen mukaan maankäyttö- ja rakennuslain 29 §:ssä säädetty maakunta-kaavan esitystapa muuttuisi. Maakuntakaava laadittaisiin valtakunnallisesti yhteen toimivassa tietomallimuodossa ja maakuntakaavan kaavakohteet ja -määräykset esitettäisiin jatkossa valtakunnallisesti vakimuotoisena. Tekniset ratkaisut, kaavoituksen yhteismitallistaminen tai kaavan esitystavan vakioitu muoto eivät saa rajoittaa tai ohjata suunnittelua, vaan näiden tulisi toimia suunnittelun apuvälineinä ja työkaluina. Maakunnat ovat erilaisia ja maankäytön ohjaustarpeet poikkeavat toisistaan suuresti maan eri alueilla myös maakuntakaavojen tarkastelumittakaavojen osalta. Myös tulevaisuudessa maakuntakaavat tulee voida laatia maakunnalliset tarpeet ja ominaispiirteet tunnistaen. Valmisteltaessa valtakunnallisesti yhtenäistä esittämistapaa tulee huomioida esittämistapojen joustavuus ja yleispiirteisyys, kokoelman jatkuva ylläpito ja päivittäminen, jotta mahdolliset tulevaisuuden kaavoitustarpeet ja alueelliset erityispiirteet ovat mahdollisia huomioida kaavoituksessa riittävän monipuolisesti.

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

Lakiluonnosaineistossa todetaan, että rakennetun ympäristön tietojärjestelmän käyttöönotto ja hyödyntäminen edellyttäisivät viranomaisilta muutoksia tiedonhallinnan prosesseihin, käytettäviin tietojärjestelmiin ja ohjelmistoihin sekä muutoksia toimintatavoissa ja tätä varten mahdollisesti kouluttautumista. Esitetyt lainsäädäntömuutokset aiheuttaisivat erityisesti kunnissa tarpeen uudistaa alueidenkäytön prosesseja. Kainuun liiton mielestä on erittäin tärkeää, että lainsäädännön uudistamisessa vältetään lisäresursseja edellyttävän viranomaistyön ja -velvoitteiden lisäämistä ja ohjataan muutoksiin riittävästi tukea ja tarvittavat lisäresurssit, mikäli tarvetta niille kaikesta huolimatta syntyy.

Lakiluonnosaineiston mukaan ehdotetun keskitetyn tietojärjestelmän ratkaisu on arvioitu olevan mm. skaalautuvampi. Maakuntakaava on yleispiirteinen maankäytönsuunnitelma, joka laaditaan maan eri osissa alueiden erityispiirteet huomioiden erilaisiin mittakaavoihin. Esimerkiksi Kainuussa maakuntakaavoja on laadittu 1:250 000 mittakaavaan. Maakuntakaavassa osoitettu viiva voi olla maastossa 250 metriä leveä vyöhyke, joka mahdollistaa ja edellyttää suunnittelun tarkentumisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Riskinä on, että maakuntakaavaa skaalataan ja tulkitaan sen tarkoitukseen nähden virheellisellä liian yksityiskohtaisella tavalla. Kainuun liiton näkemyksen mukaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevan lainsäädännön valmistelussa tulee huomioida riittävällä tavalla maakuntakaavan tehtävä ja tarkoitus yleispiirteisenä maankäytön suunnitelmana.

Esitysluonnoksen kappaleessa kolme on esitetty, että tiedon käytösäännöillä ja luokittelulla voidaan nykyistä paremmin ennaltaehkäistä kansallisen turvallisuuden kannalta herkin tiedon päätymistä alueidenkäytön suunnitteluprosessiin. Tavoite on tärkeä, mutta kaavoitusviranomaisilla tulee olla pääsy tarpeellisilta osin kansallisen turvallisuuden kannalta herkkään tietoon ja mahdollisuus ottaa ko. tieto huomioon alueidenkäytön suunnitteluprosessissa. Julkisuuteen kansallisen turvallisuuden kannalta herkin tiedon päätymistä on erityisesti syytä ennaltaehkäistä.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

Kainuun liitto pitää ehdotetun lain 5 §:ssä mainittuja tietoja varsin kattavina.

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

-

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

-

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

Vaikutusten arvioinnissa olisi hyvä tunnistaa tietojärjestelmän merkitys maakuntien liittojen suunnittelulle. Maakuntien liitot käyttävät suunnittelun taustana ja selvityksissä laajasti ja vaihtelevasti yksityiskohtaistakin tietoa. Tietojärjestelmän tulisi tukea maakuntien liittojen maakuntakaavoitukseen ja liikennejärjestelmäsuunnitteluun liittyvää työtä.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

Ympäristöministeriö on lähettänyt 17. kesäkuuta luonnoksen laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä sekä maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta lausuntokierrokselle. Lausuntoaika päättyy 12. elokuuta. Ympäristöministeriön antama lausuntoaika on kohtuuton. On yleisesti tiedossa, että juhannuksen jälkeen monet kuntien ja kuntayhtymien kirjaamot ja päätöksentekuelimet jäävät kesätauolle heinäkuun loppuun asti. Jotta asia voidaan käsitellä päätöksentekuelimessä, tulee se valmistella ja pohjaesitys toimittaa tyyppillisesti viikkoa ennen kokousta osana esityslistaa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, ettei 17.6. saapunutta lausuntopyyntöä ole enää aikataulullisesti mahdollista valmistella riittävällä tavalla ennen juhannusta oleviin kokouksiin.

Asia on nostettu myös aiemmin esiin ympäristöministeriön lakivalmistelun yhteydessä. Kun kyseessä on kuntien ja maakunnan liittojen tehtäviin vaikuttava laki-muutos, on kohtuutonta, ettei lausuntoajassa ole otettu huomioon lomakauden vaikutusta virallisen päätöksenteon aikatauluihin.

Lakiluonnosten jatkovalmistelussa on syytä varmistaa lakiluonnoksen säädösten perustuslainmukaisuus.

Kainuun liitto Kirjaamo
Kainuun liitto - Alueidenkäyttö